

BRIGITTE FRANÇOIS-SAPPEY

ISTORIA MUZICII ÎN EUROPA

Traducere din limba franceză
de **Ileana Littera**

GRAFOART

CUPRINS

Cuvânt-înainte.....	5
Introducere. Muzică și Istorie.....	7
Capitolul I – <i>Era modală</i>	
I. Evul Mediu.....	16
II. Renașterea.....	28
Capitolul II – <i>Era tonală</i>	
III. Era barocă.....	42
IV. Era clasică.....	68
V. Era romantică.....	88
Capitolul III – <i>Era „tonalității suspendate”</i>	
VI. 1870-1945: între trei războaie.....	118
VII. Era contemporană.....	148
Bibliografie selectivă	163

CUVÂNT-ÎNAINTE

„Europa vel regnum Caroli”: de la visul îndrăzneț dar prea timpuriu al lui Carol cel Mare la Europa mileniului III, multă apă a trecut pe sub poduri și multă muzică pe deasupra lor... Despre acești o mie două sute de ani care s-au scurs între cântarea responsorială gregoriană și *Responsum*-ul lui Boulez, despre această muzică născută între Atlantic, Mediterana și Ural va fi vorba în cele ce urmează.

Într-o vreme când bogăția surselor de informație și mijloacele de reproducere sonoră ne permit ca de acum înainte să ne plimbăm nestingheriți printr-un adevărat muzeu universal al artei muzicale, într-o vreme când cercetătorii încearcă să demonstreze că nu există nicio societate străină de faptul muzical și se străduiesc să pună în lumină „universalitățile” muzicii, poate părea ciudat că încă se mai scrie o *Istorie a muzicii în Europa*, pe deasupra și limitată la muzica savantă. Proporțiile prezentei lucrări vor justifica, însă, această restrângere a temei mai bine decât orice pledoarie.

Constrângerile se vor extinde, de altfel, și la numeroase alte domenii. Ca „știință umanistică”, istoria muzicii ar trebui să întrețină relații de interdisciplinaritate și, ca atare, să folosească uneltele oferite de către sociologie, psihologia cognitivă, fenomenologie, semiotică etc., după cum ar fi necesar să se facă dese referiri la acustică, organologie, notație muzicală, difuzare editorială și sonoră, evoluția publicului și a locurilor de audiție, ca și la scrieri teoretice și estetice, la decrete și texte legislative sau la

iconografie. Dar dacă autorul de fresce poate fi și miniaturist, inversul este mai greu de realizat: actuala sinteză reprezintă și așa un pariu dificil; o ambiție totalizantă ar fi fost de-a dreptul derizorie.

Am socotit prudent să-i propunem *amatorului* sincer interesat de această problematică o lucrare clar structurată. Abordarea cronologică a fost, așadar, strict respectată, deși nu întotdeauna e posibilă (și nici pertinentă) tratarea simultană a unor temporalități care, în realitate, se suprapun – total sau parțial – ori a unor criterii care interferează. Există diferențe și chiar contradicții notabile permanente, mai ales între evoluția personală a creatorilor, evoluția societății – în modurile ei de a gândi și în privința statutului pe care îl rezervă artelor – și o formă de evoluție, aproape autonomă, a *muzicalului*.

În fața unor opțiuni severe, enumerarea compozitorilor și a operelor a fost deseori limitată în beneficiul evidențierii curentelor și a genurilor, vectori importanți în înțelegerea oricărei evoluții artistice. Totuși, începând din secolul al XIX-lea, unicitatea ireductibilă a fiecărui creator a impus o abordare mixtă. Cât despre distincția stabilită între muzica vocală (legată de limbajul articulat, deci de semnificația extramuzicală) și muzica instrumentală (cu o semnificație mai pronunțată imanentă), ea a fost abandonată în cazul muzicii contemporane, când au devenit mult mai importante noi dialectici: instrument muzical/mașină „de făcut muzică”, scriitura muzicală/spațiu acustic.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

DICȚIONARE

- Dictionnaire de la musique* (1970), coordonator Marc Honegger, 2 vol., Paris, Bordas, urmat de *Connaissance de la musique*, 1996.
- Dictionnaire encyclopédique de la musique* (1983), coordonator Denis Arnold, Paris, Robert Laffont, col. „Bouquins”, 1988.
- Theodore Baker și Nicolas Slonimsky (1992), *Dictionnaire biographique des musiciens*, 3 vol., Paris, Robert Laffont, col. „Bouquins”, 1995.
- Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Ludwig Finscher (ed.), Kassel, Bärenreiter & Metzler, ediție nouă în curs de realizare cu începere din 1994.
- The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Stanley Sadie (ed.), 29 vol., Londra, Macmillan Publishers, 2001.
- Felix Clément și Pierre Larousse, *Dictionnaire des opéras*, Paris, Claude Tchou, col. „Les Introuvables”, 1999.
- Piotr Kaminski, *Mille et un opéras*, Paris, Fayard, 2003.

ISTORII ALE MUZICII ȘI ENCICLOPEDII

- Encyclopédie de la musique et Dictionnaire du Conservatoire*, 11 vol., coordonator Albert Lavignac și Lionel de La Laurencie, Paris, 1913-1931.
- The New Oxford History of Music*, 10 vol., Oxford, 1957.
- Histoire de la musique* (1960), coordonator Roland-Manuel, Paris, Gallimard, col. „La Pléiade”; col. „Folio”, 2001.
- La musique: les hommes, les oeuvres, les instruments*, coordonator Norbert Dufourcq, 2 vol., Paris, Larousse, 1965.

Colecția „Les Indispensables de la musique”, Paris, Fayard: *Guide de la musique symphonique* (1986), *Guide de l'opéra* (1986), *Guide de la musique de piano et de clavecîn* (1987), *Guide de la musique de chambre* (1989), *Guide de la musique d'orgue* (1991), *Guide de la musique sacrée et chorale profane* (2 vol., 1992 și 1993), *Guide de la mélodie et du lied* (1994), *Guide de la musique baroque* (1995), *Guide de la musique de Moyen Âge* (1999).

Ulrich Michels (1988), *Guide illustré de la musique*, 2 vol., Paris, Fayard, 1990.

Musiques, une Encyclopédie pour le XXIe siècle, coordonator Jean-Jacques Nattiez, Actes Sud – Cité de la Musique, 5 vol., în curs de elaborare începând din 2003.

LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

Richard H. Hoppin (1978, *La musique du Moyen Âge*, 2 vol., Liège, Mardaga, 1991.

Manfred Bukofzer (1944), *La musique baroque, 1600-1750*, Paris, Jean-Claude Lattès, 1982/1988, ediția a doua în lb. franceză, 1998.

Charles Rosen (1971), *Le style classique*, Paris, Gallimard, 1978.

Alfred Einstein (1947), *La musique romantique*, Paris, Gallimard, 1984.

Charles Rosen (1995), *La génération romantique*, Paris, Gallimard, 2002.

Jean-Noël von der Weid, *La musique du XXe siècle*, Paris, Hachette, 1992.

Jean-Yves Bras, *Les courants musicaux du XXe siècle*, Geneva, Ed. Papillon, 2003.

François Sabatier, *Miroirs de la musique. La musique et ses correspondances avec la littérature et les beaux-arts, XVe-XXe siècles*, 2 vol., Paris, Fayard, 1995 și 1998.